

REFORMA AGRARĂ DIN ANUL 1864 ÎN JUDEȚUL BOTOȘANI ȘI STRUCTURILE AGRARE CREATE

N. VASILESCU¹, P. ZAHARIEA²

M. ZAHARIA¹

¹U.S.A.M.V. Iași

e-mail: mzaharia@univagro-iasi.ro

²Primăria Dărăbani

Until 1864, the agricultural production process was developed as a result of the forced land combination of the nobleman with work and the was possibilities of the socman peasants. Through the solutions that could determine the satisfaction of the land needs of the peasants, was to appropriate to peasants the land from the great propriety. So, trough the Agrarian Reform from 1864 ware appropriated in Botosani district 27.884 peasants (54% to the poor peasants and 35,3% to the middle peasants) with 128.704 ha (41% to the poor peasants); depending of the number of work animals they had. The structure of the new landend proprieties created in Botosani district, after the Agrarian

Reform from 1864 was very different from the medium on in Moldavia and from the all country. So, for exemple, the number of the proprieties of 10-100 ha area was of 3,2% in Moldavia and 4% of the country, from the whole number of the farms, and those who were in the Botosani district were 0,8-1%; the number of the proprieties until 3 ha are were represented 45,9% from the country, 47,3% from Moldavia and 31,1% from Botosani district (43,3% in the old district Dorohoi).

Keywords: propriety, agrarian reform, nobleman, socman, peasants.

Problema stabilirii unor structuri funciare optime s-a impus ca necesară atât înainte, cât și după fiecare reformă agrară, fapt valabil și pentru reforma agrară din 1864 în județul Botoșani.

MATERIAL ȘI METODĂ

Pentru cercetarea întreprinsă s-a luat în studiu starea agriculturii înainte și după Reforma agrară din 1864 din fostele județe Botoșani și Dorohoi, care în prezent constituie județul Botoșani.

Datele statistice necesare au fost extrase din anuarele statistice ale perioadei respective și din diferite materiale bibliografice și se referă la structura proprietății fondului funciar, structura culturilor, structura populației pe grupe sociale, atât înainte, cât și după reforma agrară,

Pentru prelucrarea datelor s-au folosit metodele analizei tehnico-economice – divizarea, comparația, gruparea statistică, completată cu metodele monografică, inductivă și deductivă.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

O primă constatare asupra reformei agrare din 1864 este faptul că majoritatea țărânimii clăcașe a fost împrăștiată cu pământ arabil, atât din moșiile particulare – circa 2/3 – cât și din cel al statului – 1/3 provenite din secularizarea bunurilor mănăstirești. Mărimea loturilor de împrăștiare au variat în funcție de numărul de animale de muncă posedate de țărani. În total, în județul Botoșani au fost împrăștiți 27884 țărani (din care 322 fruntași, 4857 mijlocași, 14787 pălmași și 2938 însurăței) cu 128704 ha.

Comparând ponderea numărului țărânimii împrăștiate în județul Botoșani cu cea din alte județe din Moldova, se constată unele deosebiri importante care au influențat și structurile agrare (în funcție de proprietate).

Legea rurală din 1864 nu a prevăzut și nu s-au atribuit țăranilor suprafețe de pășune, izlaz și fânețe, necesare producerii furajelor pentru hrana vitelor. Acest fapt a influențat serios structura fondului funciar al marilor proprietari (moșieri și arendași), în sensul scăderii ponderii terenului arabil în suprafața totală deținută.

Modificări ale structurii agrare s-au produs și după aplicarea legii din 1864. Astfel, proprietatea mare, latifundiară, care ajungea la moșii până la 20 – 30 mii ha, și-a menținut prioritatea în cazul agriculturii. Proprietatea mică țărănească a suferit prefaceri însemnate: fărâmițarea loturilor pământului din cauza creșterii de peste două ori a populației sătești, deci prin moștenire; apoi procesarea pământului din diferite cauze; dizolvarea unor obști de către moșieri și răzeși; apariția unei proprieați mijlocii de 50 – 100 ha reprezentate de cârciumari, cămătari, arendași etc.

Suprafața cultivabilă (arabil, fânețe, vii și livezi) a fostelor județe Botoșani și Dorohoi era la începutul secolului XX de 235737 ha la primul și 221598 ha la cel de al doilea. Din acestea, proprietățile care aveau până la 10 ha, dețineau 30,7 % în Botoșani și 30,1 % în Dorohoi. Pe grupe de proprietari, ponderea cea mai mare era deținută de proprietarii cu suprafețe de 3 – 5 ha (*tab. 1*).

Tabelul 1

**Structura proprietății funciare cultivabile după reforma din 1864
(% din total județ)**

Județul	Total		Până la 3 ha		3 – 5 ha		5 – 10 ha	
	Proprietăți nr.	Suprafață ha	Proprietăți %	Suprafață %	Proprietăți %	Suprafață %	Proprietăți %	Suprafață %
Botoșani	17775	72450	17,2	7,3	56,7	54,7	26,1	38,0
Dorohoi	20446	67638	43,3	19,8	35,2	44,7	19,5	35,5
Actualul județ Botoșani	38221	140088	31,0	11,7	44,7	50,8	24,3	37,5

Structura proprietății funciare în județul Botoșani este mult diferită de cea medie pe Moldova și pe țară. Astfel, în timp ce proprietățile cu peste 100 ha dețineau, în medie pe țară și în Moldova, 0,6 % din numărul de gospodării și 49 – 52 % din suprafața totală, în județul Botoșani se înregistrau 0,9 % ca număr și 67

% din suprafață. În schimb însă la proprietățile cu suprafața de 10 – 100 ha, diferența față de media pe țară și pe Moldova este destul de mare. Dacă în privința numărului de gospodării, acestea dețineau 3,2 % în medie pe Moldova și 4 % pe țară, în județul Botoșani ele reprezentau doar 0,8 – 1 % din totalul gospodăriilor.

Structura proprietății țărănești la rândul ei marchează o diferențiere și stratificare economică internă mai adâncă, mai ales în grupa gospodăriilor ce posedau până la 10 ha.

Dacă avem în vedere că suprafața minimă de existență a unei gospodării medii era de 4 – 5 ha, aceasta corespundea în județul Botoșani (în anul 1896) la 20 – 35% din totalul gospodăriilor cu suprafețe sub 10 ha. Trebuie însă de menționat faptul că exista și un număr apreciabil de gospodării fără pământ în proprietate.

Fânețele, pășunile și izlazarile se reduc mereu și din această cauză creșterea animalelor întâmpină în gospodăria țărănească greutăți tot mai mari. În a doua jumătate a secolului 19 și începutul secolului 20 pășunile și fânețele devin o preocupare a statului.

Potrivit Legii învoielilor agricole din 1907, pentru asigurarea pășunilor necesare țăranimii se constituie izlazuri comunale din suprafețele pe care le ofereau de bunăvoie, contra plată, proprietarii de moșii.

O latură deosebit de importantă a structurilor agrare o constituie modul de utilizare a terenului, respectiv structura culturilor. În perioada care a urmat după reforma agrară se constată o creștere însemnată atât a suprafețelor cultivate cu cereale cât și a producției obținute (*tab. 2*).

Tabelul 2

**Suprafața însămânțată și producții obținute în perioada 1870-1904
(medii anuale) (1)**

Județul	1870-1874				1900-1904			
	Grâu		Porumb		Grâu		Porumb	
	Mii ha	Mii hl	Mii ha	Mii hl	Mii ha	Mii hl	Mii ha	Mii hl
Botoșani	23,3	299	33,2	452	24,1	429	56,6	816
Dorohoi	22,1	264	31,5	393	23,4	389	57,4	781

Creșteri însemnate se constată la porumb. Astfel, în fostul județ Botoșani, în perioada 1900-1904, suprafața cultivată cu porumb crește cu 70%, iar în județul Dorohoi cu 80% față de perioada 1870-1874, în timp ce producțiile totale cresc cu 81% și respectiv cu 100%. Aceasta evidențiază și o îmbunătățire a tehnologiei de cultivare a plantelor.

Alături de extinderea culturii cerealelor, se introduc în cultură noi plante, în special oleaginoase, tehnice etc., precum și culturi alimentare (mazăre, fasole). Extinderea suprafețelor acestor culturi a fost determinată pe de o parte de cerințele industriei noastre (tutun, sfeclă pt. zahăr, rapiță, floarea soarelui) iar pe de altă parte de cerințele de export.

Pentru întregirea aspectelor privind structurile agrare în județul Botoșani, s-a urmărit și evoluția suprafețelor ocupate cu plantații viticole pe rod în perioada 1882-1908. Suprafața viticolă în această perioadă, este în extensie până în anul 1897, după care se înregistrează o scădere semnificativă, de la 722 ha în 1897 la 29

ha în 1915 în fostul județ Botoșani și de la 194 ha la 29 ha în fostul județ Dorohoi, scăderi determinate de atacul de filoxeră. Ca pondere în terenul agricol al celor două județe, plantațiile viticole pe rod reprezentau 1%, astfel că ele nu au avut o influență semnificativă în modificarea structurilor de la un an la altul.

CONCLUZII

Legea rurală din anul 1864, eliberând pe clăcași de obligațiile feudale, împroprietărindu-i cu teren arabil, declarând proprietatea funciară privată liberă, a rupt sistemul social agrar ce asigura funcționarea procesului de producție în simbioza boieri-clăcași.

După aplicarea legii rurale, țărănimea fostă clăcașă devine liberă și proprietară pe loturi mai mari sau mai mici de teren arabil, ceea ce îi crea posibilitatea să-și desfășoare activitatea de producție independent de marele proprietar.

Marii proprietari funciari însă, nu puteau să-și organizeze autonom producția întrucât nu dispuneau de suficiente mijloace de muncă.

Toate datele statistice din agricultură de după reformă pledau pentru continuarea în sistem de corelare a producției agricole pe moșiile marilor proprietari. Aceasta a dat naștere unor mari tensiuni și explozii sociale, toate în creștere după 1864 până în 1907.

BIBLIOGRAFIE

1. Axenciuc V., 1996 – *Evoluția economică a României*, vol. II - Agricultură. Editura Academiei Române, București.
2. Caia A., 1999 – *Condițiile social-economice și istorice în care au avut loc reformele agrare din România (în volumul Agricultură și destinul României)*. Editura „Ion Ionescu de la Brad” Iași.
3. Creangă D.G., 1907 – *Proprietatea rurală în România*, București.
4. Tufescu V., 1977 – *Județul Botoșani*. Editura Academică, R.S.R., București.